

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE
I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Karolina Mladiček

**ETNOBAŠTINA ZAGREBAČKOG PRIGORJA PRIMIJENJENA U RADU S
DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

U Slavonskom Brodu, 2019. godine

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

**ETNOBAŠTINA ZAGREBAČKOG PRIGORJA PRIMIJENJENA U RADU S
DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI**

ZAVRŠNI RAD

Kolegij: Zavičajna povijest

Mentor: prof. dr. sc. Damir Matanović

Sumentor: izv. prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar

Studentica: Karolina Mladiček

Matični broj: 469

U Slavonskom Brodu, 2019. godine

SAŽETAK

Etnobaština zagrebačkog Prigorja je kulturna ostavština koja ima temelj starohrvatske kulture, koja je složena iz niza elemenata koji su tijekom povijesti ušli iz stranih kulturnih sfera, najviše starobalkanske, staromediteranske, i turskoistočnjačke kulture. (Čapo Žmegač, Muraj, Vitez, Grbić, Belaj, 1998)

Zagrebačko Prigorje čini glavni grad Zagreb i mjesta sjeverno od grada, koja se protežu od istoka na zapad, podno Medvednice. (Brlečić, 2015)

Zagrebačko Prigorje bogato je starim narodnim običajima, zanatima, folklornim plesovima, glazbom i kajkavskim narječjem.

Sve najcjenjenije od kulturne baštine ovog kraja, koja se godinama prenosila s koljena na koljeno pokušava se uvijek iznova prenositi novim generacijama.

Etnobaštinske teme koje se prenose na djecu u predškolskim ustanovama, dječjim vrtićima, provode se putem posebnih programa koje provode dječji vrtići.

Istraživanje, koje sam provela, prikazat će koliko su etnobaštinske teme u dječjim vrtićima zastupljene i kolika je mogućnost uvođenja etnobaštinskih tema u rad s djecom rane predškolske dobi.

Anketa, koju su u svrhu istraživanja ispunjavali odgojitelji i roditelji, čija djeca pohađaju dječje vrtiće, pokazuje koliko je velik interes voditelja za vođenjem programa etnobaštine kao i roditelja da im djeca pohađaju taj program te smatraju li da su etnobaštinske teme Zagreba i zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane predškolske dobi.

Program djetetu pridonosi usvajanje vlastite kulture, upoznavanju narodnih plesova i običaja te potiče njegov razvoj i komunikacijske vještine.

Ključne riječi: anketa, dječji vrtić, etnobaština, istraživanje, program, zagrebačko Prigorje.

ABSTRACT

The ethnographic heritage of Zagreb's Prigorje is a cultural legacy that has the basis of ancient Croatian culture, which is composed of a number of elements that have entered history from foreign cultural spheres, most of them are from Balkan, Old Mediterranean, and Turkish Oriental cultures. (Čapo Žmegač, Muraj, Knight, Grbić, Belaj, 1998)

Zagreb's Prigorje, which includes the capital city of Zagreb and places north of the city, which extend from east to west, at the foot of Medvednica. Zagreb's Prigorje is rich in old folk customs, crafts, folk dances, music and Kajkavian dialects.

All the most precious of the cultural heritage of this region, which has been passed down from generation to generation for years, is being tried over and over again to be transferred to new generations.

Ethno-heritage topics that are passed on to children in preschools, kindergartens, are implemented through special programs conducted by kindergartens.

The research that I have conducted will show the extent to which the representation of Ethno heritage topics in kindergartens and the possibility of introducing them into work with children from early and pre-school age.

From a survey conducted by educators and parents whose children attend kindergarten, we can see how great it is for educators to have an ethno-heritage program in kindergartens and parents for their children to attend, and whether they consider the topic of ethnographic heritage of Zagreb's Prigorje to be sufficiently represented in working with children of early and preschool age.

The program contributes to the child learning about their own culture, knowledge of folk dance and customs, and promotes social development and communication skills.

Keywords: survey, kindergarten, Ethno heritage, research, program, Zagreb's Prigorje.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KULTURNA I MATERIJALNA ETNOBAŠTINA ZAGREBA I ZAGREBAČKOG PRIGORJA.....	2
2.1. Zagreb i zagrebačko Prigorje	2
2.2. Kultura	2
2.3. Etno baština.....	4
2.4. Običaji.....	4
2.5. Fašnik.....	5
2.6. Sveti Nikola	6
2.7. Uskrs	7
2.8. Božić	8
2.9. Folklorna glazba i ples	8
2.10. Dječje igre u okolini Zagreba	11
2.11. Stari zanati.....	12
3. ISTRAŽIVANJE	13
3.1. Cilj istraživanja.....	13
3.2. Zadaci i uzorak istraživanja	14
3.3. Zatečeno stanje u vrtićima	15
3.4. Hipoteza istraživanja	16
3.5. Metodologija istraživanja.....	17
3.6. Rezultati istraživanja.....	20
4. ZAKLJUČAK.....	21
LITERATURA:.....	22
MREŽNI IZVORI:.....	23
PRILOZI	24

1. UVOD

Etnobaština kao najcjenjenija ostavština svakoga kraja i naroda, daje nam osjećaj pripadnosti i spoznaju vlastitog identiteta. Podrazumijeva prenošenje kulture, običaja i znanja o vlastitoj baštini s naraštaja na naraštaj.

U odabiru teme za završni rad veliku ulogu odigrala je ljubav prema kraju u kojem živim. Iznimno veliko bogatstvo kulturnog naslijeđa, običaja i tradicije veliki je potencijal najmlađoj generaciji za mogućnost učenja i upoznavanja vlastitih običaja i tradicijske ostavštine. Stoga je bitno, u najranijoj dobi djecu upoznati i odgajati u duhu tradicije, kako bi stvorili osjećaj vlastite pripadnosti i identiteta.

U prvom su djelu rada ukratko predstavljena mjesta zagrebačkog Prigorja s gradom Zagrebom, kultura, etnobaština, kulturno bogatstvo te običaji Prigorskog kraja, koji se mogu ili već primjenjuju u radu s djecom rane i predškolske dobi.

U drugom djelu rada prikazuje se istraživanje, koje sam provodila u dječjim vrtićima grada Zagreba i zagrebačkog Prigorja s temeljnim polazišnim pitanjima:

- Jesu li teme iz područja etnobaštine zagrebačkog Prigorja u vrtićima grada Zagreba i zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?
- Na koji način i koje sadržaje provode dječji vrtići?

U završnom su dijelu ovog rada predstavljeni rezultati ankete, koju sam provodila s odgojiteljima i roditeljima dječjih vrtića u zagrebačkom Prigorju.

Cilj ovog rada je dokazati mogućnost uvođenja etnobaštinskih tema u rad s djecom rane i predškolske dobi.

2. KULTURNA I MATERIJALNA ETNOBAŠTINA ZAGREBA I ZAGREBAČKOG PRIGORJA

2.1. Zagreb i zagrebačko Prigorje

Glavni grad Republike Hrvatske, Zagreb, u povijesnim izvorima prvi put se spominje još krajem 11. stoljeća. Grad se dijelio u dvije jezgre – Gradec i Kaptol. Danas su Gradec i Kaptol samo središte grada, dok je čitav Zagreb sa svih strana okružen nizom naselja, danas urbanih gradskih predgrađa. (Petrić i Sinković, 1988)

U toponimiji, Prigorje je kraj pod Zagrebačkom gorom. Na njegovom istočnom djelu su Sesevete – gradsko naselje, pa kraj oko njih nazivamo sesevetsko Prigorje, a na sjeveroistoku je grad Sveti Ivan Zelina i oko njega zelinsko Prigorje. (Brlečić, 2015, str. 6)

Zagrebačko Prigorje čine mjesta: Laduč, Lužnica, Januševec, Brdovec, Novi Dvori, Susedgrad, Stenjevec, Vrapče, Šestine, Medvedgrad, Gračani, Remete, Markuševec, Vugrovec, Moravče, Sesevete, Kašina, Bedenica, Dugo Selo, Prozorje – Martinbreg, Brckovljani, Božjakovina i Sveti Ivan Zelina. (Premerl, 1998)

Zagreb je dobivao stanovnike iz raznih krajeva Hrvatske, ponajviše iz Hrvatskog Zagorja, Međimurja, Slavonije i Bosne i Hercegovine.

U zagrebačkom Prigorju ljudi većinom govore kajkavskim narječjem hrvatskoga jezika. (Brlečić, 2015)

2.2. Kultura

Hrvatska kultura svoja obilježja vuče od staroslavenskih kultura koje su kroz prošlost ušle u nju. Nastala je iz različitih kultura, etnoloških uvjeta i tradicija iz tih područja. (Čapo Žmegač, Muraj, Vitez, Grbić, Belaj, 1998)

Kulturnogeografska i kulturnogenetska analiza pokazuju da je hrvatska tradicijska seljačka kultura složena od niza elemenata koji su u nju ušli iz različitih kultura i/ili su se razvili na prostoru rasprostranjena hrvatskog etnosa pod utjecajem različitih geografskih i

kulturnopovijesnih čimbenika. Ti su elementi različite starosti i podrijetla. Neki su dio slavenske baštine iz doba slavenskog zajedništva; a neki su preuzeti iz susjednih kulturnih područja nakon naseljavanja. (Čapo Žmegač, Muraj, Vitez, Grbić, Belaj, 1998, str. 12)

Obrise suvremene definicije kulture moguće je pronaći već u radovima Antuna Radića. Radić shvaća etnologiju kao znanost o kulturi, a kulturu kao način življenja "kako narod živi" i mišljenja "kako narod misli" (1897), odnosno kao "čitav čovječji život" (1913). Kulturu je u specifično etnološkom smislu, a između ostalih načina, moguće definirati i kao cjelokupan način života i mišljenja jedne ljudske zajednice. Kulturno-antropološki rečeno, kulturu čine pravila za ponašanje (u Radić "kako narod misli") prema kojima članovi određenoga društva usmjeravaju svoje djelatnosti i određuju granice prikladnoga i prihvatljivoga ponašanja (u Radić "kako narod živi") te rezultati tih djelatnosti (Haviland 1990). Dakle, kultura uključuje sustave mišljenja (vrednota, znanja i vjerovanja) po kojima ljudi žive i ponašaju se, zatim sustave konkretnih ponašanja i djelovanja u društvu te sve proizvode ljudske djelatnosti (sva materijalna dobra). (Čapo Žmegač i sur., 1998, str. 15)

Kultura se mijenjala iz stoljeća u stoljeće. Različita je kultura 18-og stoljeća od 19-og, isto tako u mnogočemu se promijenila i kultura 20-og stoljeća od 19-og. Ona nije stalna, promjenjiva je u vremenu i prostoru. (Čapo Žmegač i sur., 1998)

Bitno obilježje kulture je tradicija.

Naime, kao što kultura nije upisana u genetski kod čovjeka, tako nije niti u svakoj generaciji izmišljena: u procesu tradiranja (prenošenja) kulture s naraštaja na naraštaj pojedinac uči modele ponašanja i mišljenja koje nudi određena kultura. Činom prenošenja omogućuje se kontinuitet kulture, odnosno nastaje relativna postojanost kulture. (Čapo Žmegač i sur., 1998, str. 17)

Tradicija jednog naroda su običaji, glazba, ples, folklor.

Tradicija, bilo u širem smislu kao ukupna kultura, ili u užem kao folklorne pojave, prema današnjem je shvaćanju prije svega suvremena konstrukcija projicirana u prošlost da bi se tumačila sadašnjost. (Čapo Žmegač i sur., 1998, str. 17)

2.3. Etno baština

Etnologiju je u Hrvata konačno osamostalio Antun Radić godine 1897. Izgradio je sustavnu teoriju etnologije prema kojoj je njezin predmet kultura hrvatskih seljaka, a zadatak da pripomogne kulturnoj pomirbi “naroda“ (seljaštva) i “gospode“ (ljudi koji su “civilizirani“ i žive gradskim načinom života). Zahvaljujući Radićevim nazorima, kao i političkim prilikama u prvoj polovici XX. stoljeća, hrvatska je etnologija teorijski ograničila svoj predmet na bavljenje seljačkom kulturom. U XX. su stoljeću nastale središnje nacionalne etnološke institucije: Etnografski muzej u Splitu 1910. i u Zagrebu 1919., a Katedra za etnologiju na Zagrebačkom sveučilištu godine 1924. Istaknuti profesori bili su Milovan Gavazzi (1895.-1991.) i Branimir Bratanić (1910.-1985.). Nakon Drugog svjetskog rata osnovan je u Zagrebu i Institut za etnologiju i folkloristiku. (Vitez i Muraj, 2001, str. 35)

Etnologija danas više nije pojam kulture za jedan društveni sloj, već ju cjelokupni narod prihvaća kao tradiciju, predajnu kulturu. No, etnologija je i danas najnacionalnija grana znanosti. (Vitez i Muraj, 2001)

Etnobaština zagrebačkog Prigorja koje broji 23 mjesta u svojoj okolici, bogato je kulturnim običajima, folklornom glazbom i plesom, starim zanatima i igrama. U nastavku ovog rada opisat ću običaje, folklorno umjetničko bogatstvo i zanate koji se kao baštinska ostavština mogu prenositi na mlađe naraštaje, odnosno, mogu se provoditi u radu s djecom rane i predškolske dobi.

2.4. Običaji

Običaji su prigode ili svečanosti koje ljudi njeguju, a priređuju se najčešće jednom godišnje. Postoje obiteljski običaji koji su važni tokom života u obitelji, zatim godišnji ili kalendarski običaji kao što su blagdani ili razne prigode i radni običaji kojima smatramo radne poslove koji se odrađuju kroz godinu. (Vitez i Muraj, 2001)

Običaj je jedan od temeljnih pojmova starije hrvatske etnografije, iako se ona nije osobito trudila definirati ga i znanstveno utemeljiti. Prevladavalo je shvaćanje običaja kao neupitnog, sveobuhvatnog i gotovo nepromjenljivog čimbenika seljačkog načina života koji ima važnost nepisana zakona. (Vitez i Muraj, 2001, str. 309)

Duhovno i materijalno bogatstvo naših narodnih običaja oduvijek je bilo neprekinuto nadahnuće “narodnom stvaratelju“, koji je vođen idejom vremena svaki put iznova znao produbiti i oplemeniti njihove prvotne i bitne značajke. Djeca su u tom prostornom i vremenskom razvitku izvedbe svjetovnih obreda u sklopu pojedinih narodnih blagdana odigrala vrlo važnu ulogu jer je velik dio obreda, napušten od odraslih, nastavio trajanje u dječjoj igri i dječjem životu. To nije slučajno, jer djeca su s posebnim ushićenjem i radošću doživljavala blagdane, od kojih su pojedini po svojim značajkama djeci bili posebno dragi i poticali njihovu maštu i stvaralaštvo na izvorne i vrijedne tvorevine, koje su brušene vremenom, postale nedjeljiv dio sveukupne predajne kulture. (Knežević, 2002, str.141)

Najčešći oblik sudjelovanja djece u narodnim običajima očitovao se u obrednom ophodu selom, pri čemu su se djeca zaustavljala ispred pojedinih kuća i na ozbiljan i svečan način izvodila prigodne pokrete, govore i pjesme u skladu s lokalnom predajom. Tradicijsko vjerovanje i praznovjerje starih ljudi zahtijevalo je od djece da se pridržavaju starih nepisanih pravila u pogledu oblačenja, načina pjevanja, opreme i samog izvođenja obreda, jer bi u protivnom stariji ljudi vjerovali u mogućnost pojave zlih duhova i nesreću, pa bi stoga djecu koja se nisu pridržavala tih pravila znali izgrditi i otjerati s praga kuće. No za svako selo bila je velika sreća kad su se djeca obučena u autentično domaće ruho obnašala pojedine stare običaje te su ih zato odrasli tom prilikom rado darivali. (Knežević, 2002, str.141)

Običaji slavljenja, blagdani koji su se u Zagrebu i zagrebačkom Prigorju zadržali nakon mnogo godina u svom izvornom ili modificiranom obliku, a njeguju se i danas i primjenjuju u radu s djecom jesu: Fašnik, Sv. Nikola, Uskrs i Božić.

2.5. Fašnik

U svim proučenim selima pokladni dan bio je dan radosti, veselja i ludovanja. Karakteristike tog fašničkog dana bile su, kao uostalom i u drugim krajevima, prerušavanje ljudi u razne likove, fašnički ophodi i izrada fašničke lutke zvane fašnik, fašenik, mačkara, fašnik kralj ili deda. (Petrić i Sinković, 1988, str. 353)

Fašnik je običaj koji se obilježava i danas, a posebno je veselje djeci. Prigodno se obilježavanje redovito organizira u dječjim vrtićima i školama pa tako taj dan slave

prerušavanjem u omiljene likove. Dječji vrtići na taj dan kao svoj redoviti program imaju izradu maski. Za Fašnik se obično pripremaju i prigodne priredbe. Opće su poznate i povorke koje se u određenim mjestima organiziraju za Fašnik. U većini sela zagrebačkog Prigorja radi se veliki konj ili lutka koja označava Fašnik. U prigorskom mjestu Sesvetama svake se godine Fašnik tradicionalno obilježava tako što se organizira veliki ples pod maskama. U njemu sudjeluju djeca s djelatnicima dječjih vrtića i škola tog područja te svi ostali koji žele sudjelovati u društvenom, razigranom, veselom i kreativnom događaju.

Ples pod maskama je tako postao atrakcija ne samo stanovnicima Sesveta već i cijelog Zagreba. (Petrić i Sinković, 1988). Također su poznati i odlasci po kućama. Djeca prerušena u razne likove posjećuju kuće pjevajući fašničke pjesme.

2.6. Sveti Nikola

Blagdan svetog Nikole na naše je prostore došao pod utjecajem zapadne civilizacije. Vrlo se kasno pojavio i počeo štovati u našim krajevima. Slavljenje tog blagdana nije se jednako proširilo i ukorijenilo u tradiciju svih krajeva, vrlo je popularan bio u središnjem djelu Hrvatske, dok ga narod u Slavoniji i Dalmaciji nije poznavao već je ulogu tog dana imao blagdan svete Lucije. Na prostoru zagrebačkog Prigorja štovao se Sveti Nikola kako u prošlosti tako i danas. (Knežević, 2002)

Sveti Nikola bio je dječji dan, a Nikola zacijelo najdraži svetac, kojemu su ona beskrajno vjerovala i svake godine ponovno nestrpljivo očekivala njegov dolazak. Svako bi dijete prije spavanja stavilo na prozor svoje čizmice u nadi da će tijekom noći doći sveti Nikola i u njih staviti darove. Naravno, to su činili roditelji, a obvezatno uz dar stavili bi i šibu. (Knežević, 2002, str.147)

Običaji za taj blagdan održavali su se najčešće u selu gdje bi dvoje mještana, obučeni u sv. Nikolu i Krampusa obilazili kuće i djecu ispitivali slušaju li roditelje, znaju li moliti, idu li u crkvu i slično. Krampus je bio strašan lik koji bi djecu odnio, ali ga je sv. Nikola uvijek zaustavio. (Knežević, 2002)

Danas se blagdan svetog Nikole slavi i prigodno obilježava u dječjim vrtićima. Djeca u povodu tog blagdana u vrtićima imaju aktivnosti posvećene svetom Nikoli. Danima prije samog blagdana napamet uče pjesme, slušaju priče o sv. Nikoli, pripremaju čizmice i slično.

Djecu tog dana u grupama posjećuje sv. Nikola i Krampus, najčešće netko od djelatnika vrtića ima ulogu sv. Nikole i Krampusa te se prigodno obuku u kostime i posjećuju grupe. Djeca odgovaraju na njihova pitanja i dobivaju darove, najčešće slatkiše i igračke.

2.7. Uskrs

Uskrs kao najveći blagdan koji se slavi u čitavoj Hrvatskoj ima posebnu tradicijsku kulturu slavljenja. U prošlosti se početak uskrasnih blagdana označavao Cvjetnom nedjeljom koja se slavila sedam dana prije samog Uskrsa. Na Cvjetnu nedjelju postojao je običaj blagoslova cvijeća, djeca bi rano ujutro brala cvijeće koje bi se nosilo u crkvu na blagoslov. U tih tjedan dana velikog tjedna provodili su se i običaji šibarina, djeca bi ukrašenim šibama nakon obreda udarala s njima po podu sve dok šibe ne bi pukle. Roditelji bi djecu darivali ukrašenim jajima koje bi sakrili u kući ili po dvorištu, a djeca bi ih tražila i vjerovala da su ih donijeli uskrсни zečevi. Običaj koji se osim Cvjetne nedjelje provodi i danas jest "tucanje" jajima. Djeca se tucaju jajima i daruju svoja onome čije je jaje jače (kome poslije tucanja ostane cijelo). (Knežević, 2002)

Današnja najpoznatija uskrсна tradicija, koju prenosimo djeci i što se godinama provodi u radu s djecom rane i predškolske dobi, jest bojanje jaja, odnosno, uskrasnih pisanica. Kroz veliki tjedan prije Uskrsa djeca u redovitom programu imaju aktivnosti bojanja i ukrašavanja jaja. Obično se ukrašavaju raznim bojama i materijalima prikladnima djeci. Odgojitelji u grupama uče djecu kako mogu ukrašavati pisanice prirodnim materijalima kao što su: vosak, razne biljke, prirodne boje od cikle, luka, razne bobice, mak, kukuruzno brašno, slama i sl. Tim aktivnostima nastoje djeci prikazati i dočarati kako su se pisanice ukrašavale prirodnim materijalima u vrijeme kada nisu postojale umjetne boje i razni ukrasi poput naljepnica. Također su poznate i provode se razne igre na temu skrivanja i traženja jaja. Osim navedenih prigodnih sadržaja, djeca se redovito likovno izražavaju, crtaju jaja, zečeve i piliće. Takvim radom također otkrivaju i obilježavaju tradicijske običaje svoga kraja.

2.8. Božić

Božić je najveći od svih blagdana za svako dijete koje je Badnjak i rođenje malog Isusa, u štalici na slami, među svetačkim likovima i blagom, dočekivalo s velikom radošću, nadom i veseljem, često pamteći te trenutke do kraja života. Oduvijek je Božić bio blagdan posebno svečanog ugođaja, prožet atmosferom vjere, sloge, mira i trpeljivosti, što se neposredno odražavalo u strukturi mnogih i bogatih prigodnih narodnih običaja. Stoga su Božić slavili svi bez obzira na starost, status, imovinsko stanje, pripremajući se za taj dan mnogo prije nastojeći da sve bude u duhu božićnog razdoblja i tradicije oblikovano pučkim a i obiteljskim shvaćanjima. (Knežević, 2002, str.155)

Tradicija i običaji, koje iz povijesti nosi taj blagdan, razlikuju se od današnjeg slavljenja Božića. Tradicionalno izrađivanje jaslica i pjevanje tradicionalnih pučkih božićnih pjesama običaji su koji su se u zagrebačkoj povijesti povezivali s blagdanom Božića, a prenosili su se naraštajima te žive i danas. Te običaje nastojimo prenijeti djeci pa tako i dječji vrtići svake godine tradicionalno obilježavaju blagdan Božića i djeci nastoje približiti kako su to radili naši preci. Najčešće svaki vrtić u gradu Zagrebu i mjestima zagrebačkog Prigorja organiziraju božićne priredbe u kojima djeca ostvaruju likove jaslica. Folklorne grupe u vrtićima također pripremaju nastupe u kojima izvode božićne tradicijske plesove i pjesme.

Tjedan dana prije Božića djeca po redovnom programu s odgojiteljima izrađuju malene jaslice, ukrase za bor, božićne čestitke svojim obiteljima i ukrašavaju božićno drveće. Poučavajući djecu, prenoseći im tradicijske običaje za razne blagdane, učimo ih kako će ostvarivati osjećaj identiteta i pripadnosti kraju u kojem žive.

2.9. Folklorna glazba i ples

Folklorna glazba i ples utkani su u život svake ljudske zajednice. Usklađeni su s mentalitetom, psihologijom i stilom života ljudi koji ih stvaraju, izvode, uče i usvajaju te prenose dalje usmenom predajom. Sastavni su dio raznih običaja i obreda koji se izmjenjuju tijekom jedne godine ili su vezani uz važnije događaje iz čovjekova života. Izvode se prigodom javnih svečanosti, ali prate i radnu svakidašnjicu ljudi. Povezani s raznim aktivnostima i zbivanjima ispunjavaju različite funkcije u kulturi i životu ljudi. Glazba i ples nisu samo izraz ljudske

potrebe za kreativnošću, igrom i rasonodom nego izviri i zadovoljavaju i druge, psihološke, društvene i kulturne potrebe. Na primjer, uspavanke i pjesme koje se uz ritmizirane pokrete izvode djeci, prvi su umjetnički sadržaji kojima dijete dolazi u doticaj s kulturom vlastite sredine. Osim funkcija uspavlivanja i zabavljanja djece, te pjesme imaju vrlo važnu ulogu u procesu učenja i usvajanja kulture u kojoj će živjeti. (Čapo Žmegač i sur., 1998, str. 231)

Folklorna glazba i ples na području zagrebačkog Prigorja vrlo je cijenjena i ponosna glazba usmene tradicije. Prihvaćena kao tradicijska, postala je i simbol identiteta. Odlikuje se šarolikošću glazbenih obilježja. Najpoznatiji i najpopularniji ples u zagrebačkom Prigorju je Drmeš. (Čapo Žmegač. i sur., 1999) Osim folklorne glazbe i plesa za odrasle, kulturno umjetničkih društava, koji s poštovanjem njeguju i čuvaju zagrebačku predaju, odnosno tradicijsku kulturu, čuvaju svoj identitet, danas postoji i vrlo je rasprostranjen dječji folklor.

Dječje tradicijsko stvaralaštvo ima sve bitne elemente predajne kulture. Prenošeno s koljena na koljeno očuvalo je mnoge stare običaje. Naš je narod oduvijek nastojao djeci, kao nastavljajući samosvojnosti i kulture zavičajnoga kraja, prenijeti "život i običaje" svojega vlastitog ali i prethodnih naraštaja. Ima slučajeva da su se u dječjem svijetu očuvali već davno zaboravljeni običaji (dječja igra Kvocaj, kvocaj) i igre zanemarivane od odraslih (npr. igre biranja u svadbi: Igra kolo u dvadeset i dva, Paun pase i dr.). Dijelom su predaje i motivi potekli iz stvaralaštva odraslih namijenjeni djeci (npr. govor, brzalice, pjesme, igre i sl.) te kreacije nastale kao proizvod dječjeg nadahnuća (brojalice, književnost, rukotvorstvo, gluma, igre, imitacije i dr.). (Knežević, 2002, str.7)

Velika tradicijska građa s područja dječjeg folkloru, od pjesama, brojalica, rugalica zaživjela je u radu s djecom rane i predškolske dobi. Mnogi vrtići u zagrebačkom Prigorju u sklopu etnosadržaja imaju dječji folklor. Poštujući mjesnu tradiciju svojih mjesta i sela, etnoregiju u glazbi i običajima, djeca s odgojiteljima uvježbavaju narodne plesove, pjesme i igre. Sudjelujući u dječjem folkloru, djeca najbolje shvaćaju predajnu kulturnu ostavštinu svoga kraja i nesmetano mogu razvijati individualne sposobnosti. (Knežević, 2002).

Veliki ponos i nagrada za trud voditeljima folklornih grupa u vrtićima i djeci koja sudjeluju u grupama zasigurno su sudjelovanja na smotrama dječjeg folklornog stvaralaštva. Jedna takva u kojoj sudjeluju sve folklorne grupe vrtića u prigorskom naselju Sesvete je koncert „Djeca pjevaju djeci“. Osim folklornih grupa vrtića, sudjeluju i ostali članovi dječjih folklornih sekcija sesvetskih društava. Koncert ima dugu tradiciju i provodi se već 10 godina. Djeca su

na smotrama tradicionalno obučena u narodne nošnje. Nošnja zagrebačkog Prigorja, odnosno prigorska nošnja, danas se oblači i služi samo u reprezentativne svrhe. (Petrić i Sinković, 1988)

Slika 1. Šestinska narodna nošnja, Izvor: <https://sestine.net/1470-2/>

Nošnja užeg zagrebačkog Prigorja općenito je poznata pod nazivom šestinska nošnja, premda je takvu nošnju nosilo i stanovništvo niza sela i zaselaka na obroncima Medvednice, i to od Markuševečke Trnave na istoku preko Remeta, Gračana, Šestina i Lukšića do Mikulića na zapadu. Ponekad se nošnja razlikuje od sela do sela jedino po koloritu utkanog ukrasa ili po boji ili ornamentu na odjevnim predmetima od čohe i kože. Naziv šestinski za ovu nošnju preuzet je najvjerojatnije zbog toga što je selo Šestine nekada bilo administrativno središte cijeloga zagrebačkog Prigorja. (Petrić i Sinković, 1988, str. 251) (Slika 1.)

Nošnja je u potpunosti zadržala tradicijski oblik i izrađivala se od domaćih tkanina te se sastoji od tri djela: opleća, rubače i fertuna. (Petrić i Sinković, 1988)

2.10. Dječje igre u okolini Zagreba

Svijet dječje mašte ne poznaje granice pa su zato i igre, kao vjeran odraz tog svijeta, mnogobrojne i različite. Neke su se od njih, kao i mnogi običaji ili druge životno važne norme ponašanja, prenosile s naraštaja na naraštaj po čvrsto utemeljenom starinskom obrascu, dok su pak druge, a te su brojnije, nastajale u času trenutnog nadahnuća jednog djeteta ili cijele grupe, i nestajale prije nego što su ih vrijeme i sredina uspjeli zapamtiti i učvrstiti u zajedničku baštinu. Mnoge su se dječje igre dugo održale odupirući se žilavo svim promjenama u narodnome životu, pa su neke od njih, u potpunosti ili barem u tragovima, doprle i do naših dana. Druge su, pak, potpuno nestale iz popisa suvremenih dječjih igara, ali su još ostale prisutne u sjećanju pripadnika starijih generacija. (Petrić i Sinković, 1988, str. 413-414)

Slika 2. Tradicionalna drvena igračka, Izvor: <http://selo.hr/igracke/#!prettyPhoto/0/>

Nekadašnje igre i igračke, koje su zabavljale djecu i prenosile se s naraštaja na naraštaj, znatno su skromnije od današnjih igračkaka, a jako su zabavljale djecu, više nego u današnje vrijeme, kad djeca često imaju previše igračkaka. Zbog toga dolazi do puno brže zasićenosti igračkama, pri čemu igračke ne ispunjavaju očekivane učinke, što je jedna od mnogih negativnih posljedica suvremenog konzumerizma. Drvene igračke (slika 2.) stare su tradicijske igračke koje su zabavljale djecu u povijesti. Poznati su drveni konjići s kolima, razni životinjski oblici, drvena svirale, drvena kolica i brojne druge drvene igračke koje ujedno spadaju i u zaštićenu hrvatsku kulturnu baštinu i nalaze se na Listi zaštićenih dobara nematerijalne baštine u Registru kulturnih dobara Republike i od 2009. godine na popisu

nematerijalnih dobara upisanih na UNESCO-ov reprezentativni popis nematerijalne svjetske baštine u Europi. (Službena stranica Muzeja “Staro Selo“) Osim tradicijskih igara s ručno izrađenim drvenim igračkama, djeca su se od prošlosti do danas igrala i igrana sa zemljom i pijeskom, igrana rata (igrali su se najčešće samo dječaci), igrana s krpenim lutkama koje su izrađivale mame ili bake (igrale su se najčešće djevojčice), sakupljanjem plodova (keštena, kukuruza, raznog voća), igrana imitacije odraslih (igranje mame i tate), pjevanjem pjesama, ribolovom, hvatanjem životinja (kokoši, pijetla), dječjim brojalicama, pastirskim igrana (kukovanje, rižanje, kotakanje, vraničkanje, prevažanje babice, bacanje kamena s pomoću biča, trčanje, skakanje, gađanje lukom i strijelom, gađanje praćkom, jahanje i mnoge druge igre koje su se izvodile tijekom čuvanja životinja. Još je mnogo kreativnih igara koje su zabavljale djecu, ali zbog opsežnosti građe nije ih moguće sve navesti i opisati. (Petrić i Sinković, 1988; Knežević, 2002)

U radu s djecom rane i predškolske dobi primjenjujemo neke od igara koje su se sačuvale od davnina i danas su prisutne u igri: hodanje na štulama, igranje s drvenim igračkama, izrađivanje maketa od drva i prirodnih materijala, igre s loptom, ljuljanje, igre s krpenim lutkama, igranje u prirodi s zemljom i blatom i dr.

2.11. Stari zanati

U povijesti zagrebačkog Prigorja kao i u cijeloj Hrvatskoj seljačko stanovništvo se najviše bavilo poljoprivrednim poslovima, uzgojem stoke, lana, obradom tkanina, proizvodnjom drvenih predmeta, igračaka, pletenih košara i raznim drugim poslovima. (Vitez i Muraj, 2001)

Danas djecu u raznovrsnim aktivnostima primjenom igre možemo upoznati s dijelom starih zanata i tako im dočarati kako su to u povijesti radili naši preci. Aktivnosti poput sadnje biljaka, voćki i brige za njih, upoznavanja s različitim materijalima tkanina, šivanjem, heklanjem, tkanjem, upoznavanje s pletenim proizvodima kao što su razne košare te izradom drvenih igračaka koje su i danas veoma cijenjene i poznate kao didaktičke igračke, djeci se mogu dočarati stari zanati.

Iskustvenim učenjem kroz igru, djeci na najdraži i najzanimljiviji način prenosimo tradiciju starih zanata.

3. ISTRAŽIVANJE

3.1. Cilj istraživanja

Cilj je istraživanja u ovom radu dokazati mogućnost uvođenja etnobaštinskih tema u rad s djecom rane i predškolske dobi.

Budući da je etnobaština zagrebačkog Prigorja prepuna građe koja se može primijeniti u radu s djecom i s obzirom na to da se tako djeci daje pravo i mogućnost upoznavanja, usvajanja i osvješćivanja vlastite kulture življenja, običaja i tradicije, svakako je potrebno da predškolske ustanove, tj. dječji vrtići, u svoje kurikule uvode programe u kojima se obrađuju etnobaštinski sadržaji. Program etnobaštine djetetu osigurava upoznavanje i doživljavanje narodnog materijalnog i duhovnog stvaralaštva, stjecanje znanja i razvijanje ljubavi prema tradiciji, upoznavanje igara i razvijanja sposobnosti koje pridonose cjelovitom razvoju djeteta, što i jest bit programa i rada dječjih vrtića. Etnobaština je područje učenja kojim se mogu postići brojni odgojni i funkcionalni ciljevi te ostvarivati gotovo svi očekivani ishodi odgojno-obrazovnog procesa u radu s djecom predškolskog uzrasta. Etnobaština je, dakle, osobito dragocjena zahvaljujući svojim brojnim predispozicijama. Od mnogobrojnih ciljeva ostvarivih etnobaštinskim sadržajima, navedeni autori tekstova, koji se ovom temom bave, ističu kao jedan od najvažnijih ciljeva - pružanje djetetu mogućnosti odrastanja u osobu koja voli, poštuje, poznaje i čuva svoju tradiciju i običaje ostvarujući svoje maksimalne mogućnosti, sposobnosti i vještine. (Starc, Čudina Obradović, Pleša, Profaca, Letica, 2004; Petrović – Sočo, 2013)

Etnobaština također ostvaruje predispozicije za mnoga razvojna postignuća, od toga da dijete stvori pozitivnu sliku o samome sebi i ponosno gradi svoj identitet do osjećaja pripadnosti kroz odrastanje. Sudjelovanje u izvođenju i oponašanju igara i običaja iz prošlosti potiče osjećaj djeteta prema drugoj djeci, postiže interakciju i daje mogućnost da djeca uvide i spoznaju razliku prijašnjeg i sadašnjeg života. (Petrović – Sočo, 2013)

Teme o kojima se govori u prvom dijelu ovog rada veoma su bliske djeci, zanimljive i što je najvažnije imaju široku primjenu za aktivnosti koje se mogu provoditi s djecom. Upoznavanje i učenje narodnog plesa, pjevanje tradicionalnih pjesama, upoznavanje instrumenata, upoznavanje starih običaja, tradicionalnih slavljenja blagdana, upoznavanje s narodnim

nošnjama, izrada i bojenje drvenih igračaka te još mnoge druge aktivnosti pružaju djeci mogućnost upoznavanja s vlastitom baštinom.

3.2. Zadatci i uzorak istraživanja

Zadatci su ovog rada provjeriti u koliko se vrtića zagrebačkog Prigorja provodi program etnobaštine i kakvo je stanje u vrtićima koji ga provode.

Uzorak u ovom istraživanju su dječji vrtići grada Zagreba i zagrebačkog Prigorja.

Od početka pisanja ovog rada, istraživanja etnobaštine i upoznavanja sa svim starinama te nasljednim bogatstvima zanimalo me koliko vrtića u zagrebačkom Prigorju provodi programe s etno sadržajima. Svoje sam istraživanje započela upoznavanjem s brojem vrtića u gradu Zagrebu i zagrebačkom Prigorju te saznala da od ukupnih 62 gradskih vrtića od kojih svaki ima i dodatne objekte, 13 ih provodi program etnobaštine.

Zanimljivo je primijetiti da su dječji vrtići, koji provode etnobaštinske programe, u mjestima i gradskim četvrtima gdje se najviše njeguje tradicijska baština, mjestima koja su i u prošlosti imala veliku tradiciju poštivanja običaja. Etnograđa koju sada poznajemo i možemo o njoj saznati iz brojnih etnografija, najviše se istraživala na tim područjima. Može se primijetiti da su ta mjesta zagrebačkog Prigorja u povijesti bila i “glavna središta“ što se etnokulture tiče, odnosno, izvorišta mnogih podataka koje sada znamo.

Dječji vrtići u kojima se provode sadržaji programa etnobaštine i stvaralaštva djeluju u Sesvetama (od 4 vrtića, 4 provode programe etnobaštine i stvaralaštva), zatim vrtići u mjestima Markuševac, Vrapče, Gornja Dubrava, Čnomerec, Travno, Maksimir, Trnje, Medveščak i Gornji grad. U zagrebačko Prigorje spadaju i grad Dugo Selo i Sveti Ivan Zelina. U Dugom Selu i u Svetom Ivanu Zelini po 1 vrtić provodi program etnobaštine. Kada vrtićima grada Zagreba i zagrebačkog Prigorja kojih je 62, pribrojimo i 2 vrtića grada Dugog Sela i Svetog Ivana Zeline koji također pripadaju Prigorju, imamo 64 vrtića grada Zagreba i zagrebačkog Prigorja od kojih sveukupno 15 provodi etno sadržaje za djecu rane i predškolske dobi.

3.3. Zatečeno stanje u vrtićima

U ovom istraživanju odlučila sam provjeriti stanje u istočnim vrtićima grada Zagreba, točnije mjestu Sesvete i vrtiću Markuševac koji spada pod gradsku četvrt Podsljeme. S obzirom na činjenicu da su Sesvete velika gradska četvrt, vrtići u kojima sam provodila vrijeme prateći njihov program etnobaštine jesu Dječji vrtić Sesvete, Dječji vrtić Leptir, Dječji vrtić Šegrt Hlapić i Dječji vrtić Markuševac. Svaki od tih vrtića provodi određene etnobaštinske ili folklorne sadržaje.

Dječji vrtić Leptir provodi program tradicije i folklora, točnije, program odgoja za prihvaćanje i poštivanje različitosti osobnih kultura i tradicija. Programom nastoje promovirati vrijednosti za ljudska prava, temeljne ljudske vrijednosti, prenošenje i poštivanje kulture i tradicije zajednice. Djeca sudjelujući u svim aktivnostima, uče o tradiciji svoga kraja, o tradicionalnim pjesmama, folklornom plesu, brojalicama, igrama i starim zanatima. Uvježbavaju korake i koreografije za folklorne nastupe, sudjeluju u brojnim nastupima. Program je bogat raznovrsnim aktivnostima. (Službena stranica Dječjeg vrtića Leptir)

Dječji vrtić Šegrt Hlapić provodi program dječjeg folklora koji djeci pruža pravilan razvoj kroz učenje folklorne glazbe, plesa, pjesama za djecu, starih igara i brojalica, upoznavanje s instrumentima, sviranje i izradu starih glazbala. Djeca upoznaju svijet kakav je bio u prošlosti, upoznaju kulturu svoga naroda i bogatstvo tradicije. (Službena stranica Dječjeg vrtića Šegrt Hlapić)

Dječji vrtić Markuševac provodi program etnobaštine koji obuhvaća i provodi u radu s djecom učenje tradicija, tradicionalnih pjesama, plesa, brojalica. Djeca uče o starim zanatima kao što su heklanje i šivanje. Uče o životnim djelatnostima i izrađuju prirodne kreme, ocat, sirupe i sokove. Brinu i uzgajaju biljke i voćke. Posjećuju etno eko selo, etnografske muzeje i nastupaju u KUD-u Prigorec. (Službena stranica Dječjeg vrtića Markuševac)

U Dječjem vrtiću Sesvete provela sam najviše vremena i pobliže se upoznala s načinima rada ustanove i odgojitelja koji u svom radu primjenjuju program etnobaštine i folklornog stvaralaštva. Ovaj program ostvaruju u brojnim aktivnostima koje se odvijaju u prostorima vrtića i u drugim prigodnim mjestima izvan vrtića. Organizira se upoznavanje starih običaja, upoznavanje folklornog plesa i uvježbavanje plesnih koraka i koreografije, pjevanje pjesama, prepoznavanje instrumenata, učenje brojalica, čitanje starih priča, legendi i bajki. Djeca

odlaze na izlete u Muzej Prigorja, Etnografski muzej, u posjet mlinu, etnoselu i izložbama narodnih nošnji. Upoznaje se pojedinosti o materijalima, tehnikama šivanja, pletenja, tkanja. Upoznaju se i sa starim zanatima kao što su izrada drvenih igračaka, licitarskih srca, nakita i još mnogo toga. Djeca otkrivaju i doživljavaju tradiciju i običaje kroz aktivnosti koje vrtić provodi. (Službena stranica Dječjeg vrtića Sesvete)

U sva četiri vrtića koja sam posjetila i koja provode sadržaje iz područja etnobaštine može se vidjeti kvalitetan program koji djeci omogućuje primjeren, zanimljiv, kvalitetan i poučan pristup baštini svoga kraja. Zahvaljujući tim aktivnostima, djeca stvaraju interes za tradiciju i osjećaj vlastitog identiteta, pa na kraju, kasnije i sami postaju odrasle osobe koje prenose svoju baštinu na mlađe naraštaje.

3.4. Hipoteza istraživanja

Istraživanje se temelji na osnovnoj pretpostavci da etnobaštinske teme u programima dječjih vrtića nisu dovoljno zastupljene, a ostvareno je istraživačkim postupcima i metodologijom otkrivanja odgovora na sljedeća hipotetička pitanja:

- Jesu li etnobaštinske teme zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?
- Koji postupci omogućuju otkrivanje trenutnog odnosa svih vrtića ispitivanog područja (grada Zagreba sa zagrebačkim Prigorjem) prema etnobaštinskim sadržajima?
- Koji su istraživački ciljevi?
- Koji zaključci proizlaze iz rezultata istraživanja i činjenice da jedna četvrtina vrtića (15 od 64) u ispitivanom području provodi program etnobaštine?

Odgovor na najvažnije hipotetsko pitanje jesu li etnobaštinske teme dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi, zaključak je istraživanja koji proizlazi iz brojčanog odnosa između ukupnog broja ispitanih vrtića i broja onih koji ih provode. Jedna četvrtina je vrlo mala zastupljenost tako važne i svrhovite odgojno-obrazovne teme u radu s djecom ranog i predškolskog uzrasta.

3.5. Metodologija istraživanja

Kao instrument u postupku istraživanja upotrijebila sam metodu anketiranja. Anketa je s anketnim upitnikom izrađena isključivo za odgojitelje odnosno djelatnike vrtića i roditelje čija djeca polaze dječje vrtiće. Anketni je upitnik anoniman i služi za dobivanje odgovora i mišljenje o tome kolika je zastupljenost etnobaštinskih tema u dječjim vrtićima. Anketu sam provodila u prethodno navedenim vrtićima u gradskoj četvrti Sesvete (3 vrtića) i dječjem vrtiću Markuševac. Anketirano je 60 odgojitelja i 60 roditelja, sveukupno 120 sudionika.

Jedna je anketa s pitanjima namijenjena odgojiteljima, a druga roditeljima. Strukturu ankete za odgojitelje čini jedna skupina pitanja, koja se odnose na interes odgojitelja prema vođenju programa etnobaštine, i druga skupina pitanja, koja ispituju pojedinosti o stručnom usavršavanju odgojitelja s temom etnobaštine.

Anketni upitnik za roditelje razlikuje se od anketnog upitnika za odgojitelje prema pitanjima koja se odnose na razvoj djeteta, npr. o doprinosu upoznavanja vlastite kulture i etnološkog nasljeđa, korisnosti poznavanja narodnog plesa, socijalnog razvoja i slično.

Zajedničko i najvažnije pitanje u oba anketna upitnika jest pitanje smatraju li da su teme iz područja etnobaštine dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi.

Tablica 1.

ANKETNA PITANJA ZA ODGOJITELJE / DJELATNIKE DJEČJIH VRTIĆA	Ukupan broj pozitivnih odgovora / postotak DA / %	Ukupan broj negativnih odgovora / postotak NE / %
Provodi li vrtić u kojem radite program etnobaštine?	51 85%	9 15%
Biste li vi kao odgojitelj željeli provoditi taj program?	30 50%	30 50%

Smatrate li da su teme iz područja etnobaštine Zagreba i zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?	21 35%	39 65%
Smatrate li da program etnobaštine pridonosi djetetovom upoznavanju tradicije, običaja i nasljeđa svoga kraja?	60 100%	0 0%
Jeste li zainteresirani za vođenje programa etnobaštine u vrtiću?	28 46,67%	32 53,33%
Biste li se željeli stručno usavršavati na temu etnobaštine, folklornog stvaralaštva primjerenog dječjem uzrastu i očuvanja osobnog kulturnog identiteta kraja u kojem živite i radite?	34 56,67%	26 43,33%
Smatrate li da program etnobaštine utječe na razvoj djetetovih komunikacijskih sposobnosti i znanja?	58 96,67%	2 3,33%
Smatrate li da program etnobaštine potiče djetetovu pozitivnu sliku o sebi te djeluje na razvoj samosvijesti?	56 93,33%	4 6,67%
Smatrate li da program etnobaštine izgrađuje djetetov osobni identitet te djeluje na razvoj socijalnih interakcija među djecom i stvaranje pozitivnog ozračja u grupi?	58 96,67%	2 3,33%
Smatrate li da program etnobaštine potiče djetetov razvoj u svim razvojnim područjima (verbalno, neverbalno, likovno, glazbeno, pokretom)?	59 98,33%	1 1,67%

Tablica 2.

ANKETNA PITANJA ZA RODITELJE ČIJA DJECA POHAĐAJU DJEČJI VRTIĆ	Ukupan broj pozitivnih odgovora / postotak DA / %	Ukupan broj negativnih odgovora / postotak NE / %
Provodi li vrtić koji polazi Vaše dijete program etnobaštine?	53 88,33%	7 11,66%
Ukoliko vrtić ne provodi program etnobaštine, biste li željeli da ga provodi?	58 96,67%	2 3,33%
Pohađa li vaše dijete program etnobaštine?	35 58,33%	25 41,67%
Ako vaše dijete pohađa program, smatrate li da se u programu ostvaruju postavljene razvojne zadaće?	54 90,00%	6 10,00%
Smatrate li da program pridonosi upoznavanju vlastite kulture i njegovanja etnološkog nasljeđa svoga kraja?	60 100%	0 0%
Smatrate li korisnim za vaše dijete učenje i poznavanje narodnog plesa?	60 100%	0 0%
Smatrate li korisnim za vaše dijete učenje i poznavanje običaja i tradicije?	60 100%	0 0%
Smatrate li da program etnobaštine potiče socijalni razvoj vašeg djeteta?	60 100%	0 0%
Smatrate li da vaše dijete stječe osjećaj osobnog identiteta ako sudjeluje i polazi program etnobaštine?	59 98,33%	1 1,67%
Smatrate li da su teme iz područja etnobaštine zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?	38 63,33%	22 36,67%

3.6. Rezultati istaživanja

Od 60 roditelja ispitanih anketnim upitnikom, 22 roditelja smatra da teme nisu dovoljno zastupljene u radu s djecom, a 38-ero ih smatra da jesu.

Drugačije mišljenje i rezultat možemo vidjeti kod ispitanih odgojitelja od kojih 39-ero misli da etnobaštinske teme nisu dovoljno zastupljene u radu s djecom, a 21 ih smatra da jesu.

Dakle, od 120 ispitanih sudionika, 61 sudionik ili 50,83% smatra da teme etnobaštine nisu dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi.

Na temelju usporedbe rezultata ispitivanja u anketnim tablicama, može se vidjeti i zaključiti da su mišljenja odgojitelja i roditelja različita.

Kao što se vidi iz tablice 1., u anketnom upitniku za odgojitelje zanimljivo je to što je podjednak broj odgojitelja koji bi voljeli ili ne voditi program etnobaštine ili se stručno usavršavati na temu etnobaštine i folklornog stvaralaštva. Najveći postotak odgojitelja smatra da program pridonosi djetetovu upoznavanju tradicije i običaja i bitno utječe na razvoj djetetovih sposobnosti, pozitivnoj slici o sebi i izgradnji osobnog identiteta.

Kao što se vidi iz tablice 2., u anketnom upitniku za roditelje možemo uvidjeti da bi 96,67% roditelja voljelo da njihovo dijete polazi program etnobaštine (uključeni i oni koji polaze). Najveći postotak je roditelja koji smatraju da program pridonosi upoznavanju vlastite kulture, smatraju korisnim za svoje dijete učenje narodnog plesa, poznavanje običaja i tradicije.

Moglo bi se zaključiti da veći broj roditelja koji smatra da su etnobaštinske teme dovoljno zastupljene u radu s djecom zbog toga što su im djeca u nekom doticaju s tim temama, bilo da polaze etnobaštinski program u vrtićima ili su sudionici nekih folklornih kulturnih skupina u svom mjestu stanovanja. Oni roditelji koji smatraju da teme nisu dovoljno zastupljene možda u svom vrtiću nemaju etnobaštinski program ili nemaju u mjeri da taj program obuhvaća cjelokupno etnopodručje.

Od ispitanih odgojitelja veći broj njih smatra da teme nisu dovoljno zastupljene. Iz toga proizlazi zaključak da teme etnobaštine smatraju većim potencijalom za moguće programe u vrtićima. Manji dio odgojitelja smatra da su teme dovoljno zastupljene jer vode takav tip programa i vjeruje da njime obuhvaćaju dovoljan dio etnokulture koja se može prenijeti djeci u vrtićima.

4. ZAKLJUČAK

Ovim anketnim istraživanjem došli smo do odgovora na pitanje jesu li etnobaštinske teme u radu s djecom rane i predškolske dobi dovoljno zastupljene po mišljenjima odgojitelja i roditelja i možemo sa sigurnošću reći da nisu.

Rezultati pokazuju da od ukupno 120 sudionika u anketi, 60 odgojitelja i 60 roditelja, njih 61 ili 50,83% misli da teme nisu dovoljno zastupljene. Premda je vrlo mala razlika u mišljenjima jesu ili nisu teme dovoljno zastupljene, ipak je veći broj onih koji misle da nisu.

Etnobaština Zagreba i zagrebačkog Prigorja, prepuna povijesnih tradicija, običaja, folklornih umjetničkih plesova, dječje građe kao što su igračke i igre ipak zaslužuju da se u većoj mjeri prenose na djecu rane i predškolske dobi jer i oni sami uz takav način odgoja postaju naraštaj koji će prenositi tradiciju svoja kraja.

LITERATURA:

1. Brlečić, R. (2015). *Sim pa tam: po Prigorju i falačecu k njemu pridržčega Hrvatskoga Zagorja ili Zapis o potepanju Prigorjem i Zagorjem*. Sv. Ivan Zelina: Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina.
2. Čapo Žmegač, J., Muraj, A., Vitez, Z., Grbić, J., i Belaj, V. (1998). *Etnografija: svagdan i blagdan hrvatskoga puka*. Matica hrvatska. Zagreb.
3. Knežević, G. (2002). *Naše kolo veliko: Hrvatski dječji folklor, gradivo iz 19. i 20. stoljeća*. Ethno. Zagreb.
4. Petrić, M., i Sinković, M. (1988). *Etnografska baština okolice Zagreba*. Zadruga štampa. Zagreb.
5. Premerl, T., (1998). Zagrebačko Prigorje, *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu* 31(3-4), 59-66.
6. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
7. Vitez, Z., i Muraj, A. (2001). *Hrvatska tradicijska kultura: na razmeđu svjetova i kultura*. Barbat. Zagreb.

MREŽNI IZVORI:

1. Službena stranica dječjeg vrtića Leptir.
<http://www.vrtic-leptir.zagreb.hr/default.aspx?id=91> (27.8.2019)
2. Službena stranica dječjeg vrtića Sesvete.
<http://www.vrtic-sesvete.zagreb.hr/default.aspx?id=47> (27.8.2019)
3. Službena stranica dječjeg vrtića Markuševac.
<http://www.vrtic-markusevec.zagreb.hr/default.aspx?id=66> (27.8.2019.)
4. Službena stranica dječjeg vrtića Šegrt Hlapić.
<http://www.vrtic-segrthlapiic.zagreb.hr/default.aspx?id=75> (27.8.2019)
5. Petrović – Sočo, B. (2013). Razvoj modela kurikulumu ranog odgoja i obrazovanja. Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima.
<https://hrcak.srce.hr/145400> (31.8.2019)
6. Službena stranica muzeja “Staro selo“. Tradicijske drvene igračke Hrvatskog zagorja predstavljene na međunarodnoj izložbi u Beogradu.
http://www.mhz.hr/Doga%C4%91anja/Tradicijske-drvene-igra%C4%8Dke-Hrvatskog-zagorja-predstavljene-na-me%C4%91unarodnoj-izlo%C5%BEbi-u-Beogradu_385 (26.8.2019)
7. Službena stranica sesvetskog informativnog portala. Samec, B. (2018). Djeca su pjevala, plesala i svirala djeci.
<http://www.sesvete-danas.hr/kultura/ostala-dogadanja/djeca-su-pjevala-plesala-i-svirala-djeci-galerija-slika-i-video-7599> (26.8.2019)
8. Službena stranica grada Zagreba. Popis dječjih vrtića grada Zagreba sa odgojno obrazovnim programima koje provode.
https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/odgoj_obrazovanje_spot/POPIS_DJE_CJIH_VRTICA_GRADA_ZAGREBA_0511.pdf
(1.9.2019)

PRILOZI:

Anketni upitnik za roditelje:

Anketa je namijenjena roditeljima čija djeca pohađaju vrtić.

Anketa se provodi radi izrade završnog rada i u potpunosti je anonimna.

Cilj anketnog upitnika je utvrditi stavove roditelja o etnosadržaju u dječjim vrtićima.

Molim Vas, svoje odgovore na pitanja: DA ili NE zaokružite.

1. Provodi li vrtić koji polazi Vaše dijete program etnobaštine?

DA NE

2. Ukoliko vrtić ne provodi program etnobaštine, biste li željeli da provodi?

DA NE

3. Pohađa li Vaše dijete program etnobaštine?

DA NE

4. Ako Vaše dijete pohađa program, smatrate li da se u programu ostvaruju postavljene razvojne i odgojne zadaće?

DA NE

5. Smatrate li da program pridonosi upoznavanju vlastite kulture i njegovanja etnološkog nasljeđa svoga kraja?

DA NE

6. Smatrate li korisnim za Vaše dijete učenje i poznavanje narodnog plesa?

DA NE

7. Smatrate li korisnim za Vaše dijete učenje i poznavanje običaja i tradicije?

DA NE

8. Smatrate li da program etnobaštine potiče socijalni razvoj Vašeg djeteta?

DA NE

9. Smatrate li da Vaše dijete stječe osjećaj osobnog identiteta ako polazi i sudjeluje u programu etnobaštine?

DA NE

10. Smatrate li da su teme iz područja etnobaštine zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?

DA NE

Anketni upitnik za odgojitelje

Anketa je namijenjena odgojiteljima u dječjim vrtićima.

Anketa se provodi u svrhu izrade završnog rada i u potpunosti je anonimna.

Cilj anketnog upitnika je utvrditi stavove odgojitelja o etnosadržaju u dječjim vrtićima.

Molim Vas, svoje odgovore na pitanja: DA ili NE zaokružite.

1. Provodi li vrtić u kojem radite program etnobaštine?

DA NE

2. Biste li Vi kao odgojitelj željeli provoditi taj program?

DA NE

3. Smatrate li da su teme iz područja etnobaštine Zagreba i zagrebačkog Prigorja dovoljno zastupljene u radu s djecom rane i predškolske dobi?

DA NE

4. Smatrate li da program etnobaština pridonosi djetetovu upoznavanju tradicije, običaja i nasljeđa svoga kraja?

DA NE

5. Jeste li zainteresirani za vođenje programa etnobaštine u vrtiću?

DA NE

6. Biste li se željeli stručno usavršavati na temu etnobaštine, folklornog stvaralaštva primjerenog dječjem uzrastu i očuvanja osobnog kulturnog identiteta kraja u kojem živite i radite?

DA NE

7. Smatrate li da program etnobaštine utječe na razvoj djetetovih komunikacijskih sposobnosti i znanja?

DA NE

8. Smatrate li da program etnobaštine potiče djetetovu pozitivnu sliku o sebi te djeluje na razvoj samosvijesti?

DA NE

9. Smatrate li da program etnobaštine izgrađuje djetetov osobni identitet te djeluje na razvoj socijalnih interakcija među djecom i stvaranje pozitivnog ozračja u grupi?

DA NE

10. Smatrate li da program etnobaštine potiče djetetov razvoj u svim razvojnim područjima (verbalno, neverbalno, likovno, glazbeno i pokretom)?

DA NE